

Digitálny tieň

RITA SINGULA

Bratislava

Bratislava

Horehronie

Košice IT Valley

Košice

Štiavnické vrchy

Digitálny tieň

Rita Singula

Obsah

Úvod	4
Prehľad poviedok	5
Bratislavský uzol	8
Čip v tme	17
Uniknuté svedomie	24
Signál z Lazov	31
Algoritmus lojality	37
Bratislavský sociálny kredit	43
Tieňový archív	49

Úvod

Myslíte si, že vás nikto nevidí? Že vaše myšlienky sú len vaše? Dôchodkyňa v Heľpe si to myslela tiež. Až do dňa, keď jej dvaja milí páni „pomohli“ zadať kód do jej nového občianskeho preukazu. V modernom Slovensku je súkromie mýtus, ktorý sme vymenili za pohodlie. Týchto sedem príbehov vás zavedie do sveta, kde je každý krok zaznamenaný, každé slovo analyzované a kde digitálny tieň, ktorý vrháte, vie o vás viac než vy sami. Nie sú to výmysly o vzdialenej budúcnosti. Sú to trhliny, ktoré už existujú – len dotiahnuté o krok ďalej. Vitajte v realite všadeprítomného dozoru.

Prehľad poviedok

Bratislavský uzol

Technik kamerového systému Peter narazí v zdrojovom kóde bratislavskej mestskej siete na skrytú funkciu „GhostTrack“. Zisťuje, že nástroj na riadenie dopravy sa zmenil na zbraň súkromnej bezpečnostnej firmy, ktorá sledovaním nepohodlných osôb manipuluje politické dianie v hlavnom meste.

Čip v tme

Dôchodkyňa Mária z Horehronia prichádza o rodinné pozemky kvôli podvodu s jej digitálnou identitou v eID. S pomocou svojho vnuka odкрýva nebezpečnú trhlinu v štátnom systéme, ktorú organizovaný zločin využíva na tiché vyvlastňovanie majetku nič netušiacich občanov.

Uniknuté svedomie

Investigatívna novinárka Jana v Košiciach získa anonymný balík dát, ktorý odhaľuje nelegálne psychologické profilovanie obyvateľov východného Slovenska. Dáta zo zdravotných poisťovní a nákupných reťazcov slúžia na presne mierenú politickú manipuláciu a diskreditáciu oponentov.

Signál z Lazov

Bývalý spravodajský dôstojník hľadá pokoj v Štiavnických vrchoch, no jeho útočisko narúšajú autonómne drony. Zisťuje, že projekt monitoringu lesov je v skutočnosti maskovaným testovacím poľom pre novú generáciu senzorov schopných preniknúť aj cez steny budov a zničiť posledné zvyšky súkromia.

Algoritmus lojality

V prostredí košického IT údolia (IT Valley) sa testuje softvér na sledovanie emócií a produktivity zamestnancov. Mladý programátor odhaľuje, že algoritmus začal samostatne rozhodovať o prepúšťaní ľudí na základe ich politických názorov a zdravotného stavu, o ktorom sami ešte ani nevedia.

Bratislavský sociálny kredit

V jednej z bratislavských častí sa zavádza systém bodovania občanov za ich „prospešné správanie“. Slobodná matka v tejto digitálnej utópii rýchlo zisťuje, ako ľahko sa dá kvôli drobným finančným problémom prepadnúť do kategórie osôb, ktorým systém odoprie aj základné práva, ako je miesto v škôlke.

Tieňový archív

Audítorka pre správu údajov Viera dostane zákazku overiť utajený systém ukrytý v starom kryte pod hradným kopcom. Zistí, že „Tieňový archív“ je živý model celej populácie – digitálne dvojčky občanov predávané do zahraničia – a že v ňom má profil aj jej dcéra. Namiesto podpisu spustí to jediné, čo systém nedokáže zastaviť: pošle každému jeho vlastné zrkadlo.

Bratislavský uzol

Peter sedel v malej, klimatizovanej miestnosti na šiestom poschodí budovy Magistrátu na Primaciálnom námestí. Pred ním sa na stene z dvanástich monitorov rozprestierala Bratislava v reálnom čase. Modrasté svetlo obrazoviek mu ožarovalo bledú tvár a prehlbovalo kruhy pod očami. Oficiálne bol „Senior špecialista pre údržbu inteligentnej infraštruktúry“. Neoficiálne bol človekom, ktorý sa staral o to, aby digitálne oči mesta nikdy nežmurkli.

Bolo krátko po poludní. Na Mlynských nivách prúdili davy ľudí, každý z nich bol pre systém len malým zeleným rámčekom s unikátnym hexadecimálnym kódom. Algoritmus rozpoznával chôdzu, výšku, farbu oblečenia a, samozrejme, tvár, ak nebola zakrytá respirátorom alebo hlbokou kapucňou. Ale aj vtedy si systém vedel poradiť – stačil mu sklon ramien alebo spôsob, akým človek prenášal váhu z nohy na nohu.

„Peter, máš tam lag na uzle 402. Križovatka Bajkalská-Prievozská,“ ozval sa zo slúchadiel hlas jeho kolegu Mareka, ktorý sedel v druhej miestnosti.

Peter si povzdychol. „Pozriem sa na to. Asi zase tie nové 5G moduly. Prehrievajú sa na priamom slnku.“

Klikol na ikonu uzla 402. Obraz sa na sekundu rozpadol na pixely a potom sa vyčistil. Sledoval prúd áut smerujúcich von z mesta. Nič neobvyklé. Chcel okno zatvoriť, keď si všimol niečo v spodnom rohu systémovej konzoly. Malý riadok textu, ktorý tam nemal čo robiť.

RUNNING: [HIDDEN] service::GhostTrack_v2.1

Peter sa zamračil. Poznal zdrojový kód systému SmartCityBratislava ako vlastnú dlaň. Sám písal časť knižníc pre optimalizáciu prenosu dát. O žiadnom „GhostTracku“ nikdy nepočul. Skúsil na proces kliknúť, ale systém mu okamžite vyhodil chybové hlásenie: *Access Denied. Level 9 clearance required.*

Level 9? Najvyššie oprávnenie, ktoré Peter mal, bolo Level 5. Dokonca ani šéf IT sekcie magistrátu nemal deviatku. To bolo vyhradené pre vládnu kybernetickú bezpečnosť alebo... pre niekoho iného.

„Marek, počuj,“ povedal Peter do mikrofónu, „máme v systéme nejaký nový modul od Securitas? Niečo na prioritné sledovanie?“

Nastalo dlhé ticho. Peter počul len šumenie ventilátorov v serverovni.

„O ničom neviem, Peťo. Prečo sa pýtaš?“ Marekov hlas znel neprirodzene napäto.

„Len tak. Vidím nejaký proces, čo žerie priveľa pamäte. Asi nejaký bug v novej aktualizácii.“

Peter rýchlo zavrel okno konzoly. Inštinkt mu hovoril, že sa práve dotkol niečoho, čo malo zostať skryté. Ale zvedavosť bola silnejšia. Peter nebol len údržbár; bol to človek, ktorý veril, že kód by mal byť transparentný. A toto smrdelo.

Večer, keď sa kancelárie vyprázdnil, Peter neodišiel

domov. Predstieral, že dokončuje reporty o výpadkoch osvetlenia v Petržalke, a keď sa uistil, že Marek aj ostatní sú preč, vytiahol z tašky malý čierny USB kľúč – vlastnoručný skript, ktorý vedel obísť štandardné logovanie aktivít.

Znovu otvoril uzol 402. „GhostTrack“ tam stále bol. Peter tentoraz neútočil priamo na proces. Namiesto toho sa pokúsil odsledovať, kam odchádzajú dáta, ktoré tento proces generoval.

Pakety nekončili v mestskom cloude. Odchádzali na IP adresu neregistrovanú na Slovensku, na server v Paname, šifrované tak silno, že by ich bežný počítač lúskať tisíce rokov. Peter však využil chvíľkovú nepozornosť monitorovacích systémov a „vypožičal“ si výkon dvoch grafických procesorov priamo zo serverovne magistrátu.

Na obrazovke sa začali odvíjať riadky kódu. Peter cítil, ako sa mu potia dlane. Po desiatich minútach sa mu podarilo zachytiť dešifrovaný stream dát. Neboli to čísla. Boli to mená.

Lukáš Benda – Investigatívny novinár (Denník S) Mária Kováčová – Aktivistka (Za čisté mesto) Andrej Molnár – Právnik (Transparency Slovakia)

Pri každom mene bol zoznam súradníc. Reálny čas. Každý ich pohyb po meste bol zaznamenávaný s presnosťou na centimetre. Systém ich sledoval cez kamery, cez ich vlastné smartfóny pripojené na mestskú Wi-Fi, cez čítačky čipových kariet v MHD.

Peter cítil, ako mu stiahlo hrdlo. Toto nebola preven-

cia kriminality. Toto bol zoznam cieľov.

Zrazu sa dvere do miestnosti otvorili. Peter prudko trhol rukou a kľúč schoval do dlane. V dverách stál Viktor Szabó, bezpečnostný riaditeľ firmy, ktorá mes-
tu dodávala kamerový softvér. Vysoký muž v dokonale
padnúcom obleku s tvárou, ktorá nevyjadrovala žiadne
emócie.

„Ešte stále v práci, Peter?“ spýtal sa Szabó. Jeho hlas
bol hladký ako sklo.

„Áno, pán Szabó. Tie uzly na Bajkalskej ma trápia.
Nechcem to nechať na ráno.“

Szabó pomaly pristúpil k Petrovmu stolu. Po-
zrel sa na monitor, kde teraz svietila nudná tabuľka
s vyťažením procesorov.

„Chválim váš zápal. Ale viete, čo sa hovorí o príliš-
nej iniciatíve,“ povedal Szabó a položil ruku Petrovi na
rameno. Jeho stisk bol nepríjemne pevný. „Niekedy člo-
vek uvidí veci, ktorým nerozumie. A to prináša len stres.
A stres nie je dobrý pre produktivitu.“

„Rozumiem,“ prikývol Peter a snažil sa, aby sa mu
nechvel hlas.

„Dúfam, že áno. Choďte domov. Poriadne sa vyspi-
te. Od zajtra tento uzol preberá externý tím. Budú robiť
hlbkovú analýzu.“

Peter vstal, zbalil si veci a bez slova vyšiel z miestnos-
ti. Cítil Szabóov pohľad v chrbte po celú cestu k výťahu.
Keď vyšiel na ulicu, večerný vzduch Bratislavy ho ud-
rel do tváre. Ale prvýkrát v živote sa tu necítil bezpečne.

Pozrel sa hore, na malú kupolu kamery nad vchodom do magistrátu. Šošovka sa pomaly otočila a sledovala ho.

Peter nebýval v centre a domov v ten večer ani nezamieril. Vedel, ako systém funguje, a tak nešiel priamo. Vystúpil z električky pri Eurovei, v dave nákupného centra si kúpil lacnú šiltovku a tmavú mikinu s kapucňou, v kabínke sa prezliekol a staré oblečenie nechal v koši. Smartfón – ten najväčší zradca – vypol a zamkol do skrinky v posilňovni. Bez telefónu sa cítil nahý, ale slobodnejší. Zmena identity bola v digitálnom veku otázkou pár kusov textilu.

Musel varovať niekoho zo zoznamu. Lukáša Bendu poznal z videnia – párkrát o Smart City písal, vtedy ešte oslavne, ako Bratislava dobieha Viedeň.

Benda býval v Starom Meste, v jednom z tých starých bytov s vysokými stropmi na Kapitulskej ulici. Bola to jedna z mála ulíc, kde neboli takmer žiadne kamery – pamiatkari ich tam nechceli povoliť.

Peter kráčal rýchlo a držal sa v tieni. Cítil sa ako paranoidný blázon, kým neuvidel čiernu dodávku s tmavými sklami zaparkovanú na rohu Ventúrskej. Nemala značky. Stála tam s naštartovaným motorom, tichá a hrozivá. Peter vedel, že to nie je polícia. Polícia nemá peniaze na takéto vybavenie. To bola Securitas. Szabóovi ľudia.

Dostal sa ku Bendovmu domu. Zvončeky boli staré, mosadzné. *Benda – 2. poschodie.* Zazvonil. Dlho sa nič

nedialo. Potom sa ozval zachrípnutý hlas.

„Kto je?“

„Pán Benda? Tu je Peter... pracujem na magistráte. Musíme sa porozprávať. Ide o GhostTrack.“

Nastalo ticho. Potom sa ozvalo bzučanie zámku. Peter vběhol dnu a zavrel za sebou ťažké drevené dvere.

Byt Lukáša Bendu vyzeral skôr ako archív než domov – stohy papiera, staré monitory, kopy kníh. Sám Benda akoby nespál tri dni.

„Čo viete o GhostTracku?“ spýtal sa bez pozdravu.

„Sleduje vás. Vás, aktivistku Kováčovú a právnika Molnára. Dáta idú na server v Paname. Szabó o tom vie.“

Benda sa trpkosť usmial. „Szabó to celé vedie. A nie je to len o sledovaní – ten systém sa učí. Predpovedá, kam pôjdete a s kým sa stretnete. Pred tromi dňami mi niekto vykradol auto. Nič nevzali, len mi do palubného počítača namontovali sledovačku.“

„Veď tie dáta má spravovať mesto, pod dohľadom GDPR,“ namietol Peter, hoci sám vedel, ako naivne to znie.

„GDPR je pre slušných ľudí. Pre týchto je to prekážka, ktorú treba obísť. Slovensko je pre nich testovací polygón – malá krajina, vysoká digitalizácia, nízka kontrola. Ak to zabehne v Bratislave, predajú to do celého sveta. Režimom, čo chcú mať pod palcom každého disidentu.“

Benda odhrnul záves. „Sú tam vonku, však?“

„Videl som dodávku na Ventúrskej.“

„Hľadajú vás. Len čo ste sa odpojili z magistrátu a telefón vám zostal v nákupáku, spustili poplach. Pre algoritmus ste anomália. A anomália je pre nich to isté čo vina.“

„Čo budeme robiť?“

Benda sa pozrel na Petra. V jeho očiach bol strach, ale aj odhodlanie. „Mám časť ich zdrojového kódu. Jeden môj zdroj mi ho poslal pred mesiacom, ale nevedel som ho dešifrovať. Chýbal mi kľúč, ktorý sa generuje priamo v hardvéri na magistráte. Vy ten kľúč máte, Peter. Na tom USB, čo máte vo vrecku.“

Peter zostal stáť ako primrazený. „Ako viete, že ho mám?“

„Pretože ste prišli sem. Keby ste ho nemali, utiekli by ste z mesta.“

Peter pomaly vytiahol čierny kľúč. „Nie je to kľúč. Je to len dump pamäte z uzla 402.“

„To stačí. V tej pamäti sú zvyšky autentifikačných tokenov. Ak ich spojíme s mojimi dátami, môžeme svetu ukázať, čo je GhostTrack zač. Ale musíme to urobiť hneď. Majú nás na radare.“

Benda si sadol k počítaču. Bol to starý stroj, bez Wi-Fi karty, pripojený len cez kábel k šifrovanému smerovaču. Peter mu podal kľúč.

Miestnosťou sa rozľahlo intenzívne búchanie na dvere. Nebolo to klopanie. Niekoľko používal baranidlo.

„Sú tu,“ zašepkal Peter.

„Pracuj!“ vykrikol Benda a začal rýchlo búšiť do klávesnice. „Musíme to nahráť na švajčiarsky server. Ak to prejde, ráno to budú mať všetky svetové agentúry.“

Peter sledoval ukazovateľ priebehu na obrazovke. 15 %... 32 %...

Dvere sa rozleteli. Do chodby vpadli štyria muži v čiernych kombinézach. Nemali nápisy „Polícia“. Boli to súkromní žoldnieri.

„Stojte! Ruky hore!“ zakričal prvý z nich.

Benda sa ani neotočil. „Ešte desať sekúnd, Peter. Len desať sekúnd.“

Jeden z mužov vystrelil z taseru. Benda sa s bolestným výkrikom zrútil zo stoličky, jeho telo sa začalo zmietiť v kĺkoch. Peter sa vrhol k počítaču.

Videl, ako sa na obrazovke objavil nápis: *UPLOAD COMPLETE.*

V tú istú sekundu ho niekto surovo schmatol pod krk a pritlačil k stene. Bol to Szabó. Do izby vošiel s pokojom kráľa, ktorý práve dobyl malé povstanie.

„Neskoro, pán Szabó,“ vychrčal Peter, hoci mu v hrdle dochádzal vzduch. „Je to vonku.“

Szabó sa naňho pozrel s takmer ľútostivým úsmevom. „Viete, čo je na dnešnej dobe najsmutnejšie, Peter? Že na pravde už nezáleží. Ľudia uvidia tie dáta. A zajtra ráno ich zaplavíme miliónom iných správ – falošným videom, ako Benda berie úplatky, správou, že ste psychicky labilný a predali ste mestské dáta Rusom. Digitálny priestor nie je o faktoch. Je o tom, kto kontroluje nara-

tív.“

Szabó pustil Petra, ktorý sa zosunul na zem vedľa nehybného Bendu.

„Vezmite ich,“ prikázal Szabó svojim mužom. „A ten počítač spáľte. Čistá práca.“

O týždeň neskôr sa v správach objavila krátka informácia. Investigatívny novinár Lukáš Benda bol hospitalizovaný po neúspešnom pokuse o samovraždu vo svojom byte. Jeho komplic, bývalý zamestnanec magistrátu Peter M., je na úteku a stíhaný za vlastizradu a priemyselnú špionáž.

V Bratislave sa medzitým spustil nový systém „Plynulá doprava“. Kamery na každom rohu teraz svietili na modro. Ľudia kráčali pod ich dohľadom, spokojní, že zápchy sú o niečo menšie a že mesto je „bezpečnejšie“. Nikto si nevšimol, že zelené rámčeky okolo ich postáv na monitoroch v centrále majú teraz novú farbu.

Červenú.

Peter sledoval to hlásenie na starej televízii v penzióne kdesi pri ukrajinských hraniciach. V ruke držal pas na iné meno, ktorý si vybavil pre prípad, že by musel zmiznúť. Vedel, že Szabó má v jednom pravdu – digitálny tieň sa rozptýliť takmer nedá. Ale vedel aj niečo iné: niekde na serveri vo Švajčiarsku stále leží to, čo s Bendom stihli vypustiť, a kód sa raz vonku už len tak nevymaže.

Nasadil si šiltovku, sklopil hlavu a vyšiel do dažďa.

Čip v tme

V malej obci Heľpa, v tieni Kráľovej hole, život plynul podľa rytmu ročných období, nie podľa algoritmov. Aspoň si to Mária myslela. Mala sedemdesiatpäť rokov, ruky zbrázdené desaťročiami práce na poli a v miestnej píle, a zrak, ktorý sa už začínal zahmlievať.

V to utorkové ráno ju poštárka Eva nečakala s dobrou správou. „Mária, prišlo vám toto. Je to doporučené, do vlastných rúk. Zo súdu,“ povedala Eva a podala jej obálku s modrým pruhom.

Mária si nasadila okuliare a roztrasenými prstami obálku otvorila. Nechápala slová ako „predbežné opatrenie“, „vypratanie nehnuteľnosti“ či „prevod vlastníckeho práva na základe elektronického podania“. Podľa listu už jej dom a tri hektáre lesa nad dedinou nepatrili jej. Majiteľom bola spoločnosť *Terra Nova Development, s.r.o.* so sídlom v Bratislave.

„To musí byť omyl, Evka,“ zašepkala Mária. „Ja som nič nepredala. Nikomu som nič nepodpísala.“

„Mária, tu píš, že to bolo podpísané vašim elektronickým podpisom. Cez ten nový občiansky, čo vám priniesli pred polrokom,“ poznamenala poštárka so súcitom v hlase.

Mária si spomenula na ten deň. Prišli dvaja mladí muži v oblekoch, tvrdili, že sú z okresného úradu a pomáhajú seniorom s „aktiváciou digitálnych služieb“. Boli milí, vypili si kávu, ona im ukázala svoj nový občian-

sky s čipom. Dali jej podpísať nejaký papier o prevzatí čítačky a poprosili ju, aby si zvolila šesťmiestny kód. BOK, tak to volali. Pomohli jej ho zadať do ich notebooku, aby „overili funkčnosť čipu“.

Vtedy jej to pripadalo ako pomoc. Teraz pochopila, že to bola pasca.

„Babi, upokoj sa. Dýchaj,“ hovoril Jakub do telefónu.

Jakub bol Máriin jediný vnuk. Žil v Košiciach a pracoval ako bezpečnostný analytik pre jednu z veľkých softvérových firiem. Bol to človek, ktorý videl svet v jednotkách a nulách. Keď mu babička vyrozprávala, čo sa stalo, okamžite mu bolo jasné, o čo ide.

„Oni ti neukradli len občiansky, babi. Oni ti ukradli identitu. Keď si im zadala kód BOK do ich počítača, urobili si digitálny obraz tvojho čipu. Potom už nepotrebovali teba. Stačilo im prihlásiť sa na portál Slovensko.sk ako ty a podpísať kúpno-predajnú zmluvu, ktorú si tam vopred pripravili.“

„Ale ako je to možné? Veď štát hovoril, že je to bezpečné!“ vzlykala Mária.

Jakub zaťal päste. Vedel, že systém je bezpečný len tak, ako je bezpečný jeho najslabší článok. A v tomto prípade bol najslabším článkom podvod, ktorý zneužil dôveru starého človeka.

„Prídem za tebou. Ešte dnes večer. A babi... ten občiansky preukaz niekam schovaj. A nikomu neotváraj.“

Cesta z Košíc na Horehronie trvala Jakubovi dve hodiny. Celý čas premýšľal, ako je možné, že kataster tak rýchlo spracoval prevod. *Terra Nova Development*. To meno mu niečo hovorilo. Rýchlo si preveril firmu v obchodnom registri cez mobil. Založená pred tromi mesiacmi, majiteľom bol schránkový subjekt na Cypre. Klasická schéma.

Keď dorazil k Márii, dom bol ponorený do tmy. Babička sedela v kuchyni pri zapnutej peci, hoci bol teplý večer. Triasla sa.

„Máme problém, Jakub? Môžu nás vyhodit?“

„Nikoho nevyhodia, babi. Pozriem sa na to.“

Jakub vytiahol svoj notebook a pripojil sa na babičkinu čítačku. Vložil jej občiansky preukaz. Prihlásil sa do jej elektronickej schránky. Keď uvidel zoznam odoslaných správ, takmer sa mu zastavilo srdce. Nebol tam len predaj domu. Cez Máriinu identitu niekto podal desiatky žiadostí na rôzne úrady. Žiadosti o úvery, prepisy ďalších pozemkov, dokonca aj zmenu trvalého pobytu na adresu niekde v Dunajskej Strede.

„Svine,“ precedil cez zuby. „Oni ťa nepripravili len o dom. Oni z teba urobili bieleho koňa pre obrovský podvod.“

Jakub začal pracovať. Vedel, že oficiálnou cestou to bude trvať mesiace, možno roky. Kým sa súdy rozhýbu, pozemky budú trikrát predané ďalším „čestným nado-

búdateľom“ a Mária skončí na ulici. Musel útočiť tam, kde boli útočníci najzraniteľnejší – v samotnom systéme.

Ako bezpečnostný expert mal Jakub prístup k nástrojom, o ktorých bežní ľudia netušili. Vedel, že štátny systém Slovensko.sk má v sebe skryté logy, ktoré zaznamenávajú nielen to, *kto* sa prihlásil, ale aj z akej IP adresy a aký typ prehliadača použil.

Po hodine intenzívneho ťukania do klávesnice našiel stopu. Všetky podania boli vykonané z jednej IP adresy, ktorá patrila luxusnému hotelu v Tatranskej Lomnici.

„Babi, niekto si z tvojho nešťastia urobil dovolenku,“ povedal Jakub a v očiach sa mu zabľýskalo.

„Čo s tým urobíš, Jakubko? Zavoláme políciu?“

„Polícia by prišla, spísala zápisnicu a odišla. To nám nepomôže. Musíme ten prevod zneplatniť v systéme skôr, než ho úradník definitívne odklepne v hlavnej databáze.“

Jakub vedel, že prevod ešte nie je právoplatný. Elektronické podanie na kataster prešlo, ale zápis do listu vlastníctva mal úradník potvrdiť až ráno. Do tej chvíle existovalo úzke okno, v ktorom sa dala celá vec zablokovať – nie hackom, ale papierom. Presnejšie jeho digitálnou podobou.

Zo systémových logov portálu, ku ktorým mal ako bezpečnostný analytik legálny nahliadací prístup, vytiahol všetko: IP adresu hotela v Lomnici, odtlačok prehliadača, presné časy prihlásení. Potom podal v Máriinom mene námietku proti vlastnému spornému

podaniu a k nej doložil dôkaz, že prihlásenia neprebehli z jej zariadenia ani z jej obce. Systém takúto námietku musel zo zákona zaevidovať a podanie pozastaviť do prešetrenia. Tú istú kópiu logov odoslal na CSIRT.sk a na obvodné oddelenie polície ako podnet pre podozrenie z neoprávneného prístupu k informačnému systému štátu.

„Hotovo,“ vydýchol si Jakub okolo tretej ráno. „Teraz musíme len čakať, či to ráno niekto na katastri prečíta skôr, než odklepne zápis.“

Ráno bolo tiché. Mária uvarila čaj a Jakub sledoval monitor. O 8:15 sa stav podania na portáli zmenil z „Vybavuje sa“ na „Zablokované – v prešetrovaní“.

O pol hodinu neskôr zastavilo pred domom auto. Nebola to čierna dodávka podvodníkov, ale policajná Octavia. Vyšiel z nej mladý policajt z miestneho oddelenia v Brezne.

„Pani Mária? Dostali sme hlásenie z bratislavského centra kybernetickej bezpečnosti. Vraj ste sa stali obeťou útoku. Ste v poriadku?“

Mária sa pozrela na Jakuba, ktorý sa len jemne usmial.

„Som, pán policajt. Vnuk mi práve vysvetľoval, ako funguje tá naša nová doba,“ povedala Mária a pevne stisla svoj občiansky preukaz.

Policajt si zapísal údaje a sľúbil, že príde vyšetrovateľ. Keď odišiel, Jakub si zbalil notebook.

„To je všetko? Už je to vyhrané?“ spýtala sa Mária.

„Pre dnešok áno, babi. Ale tie pozemky nad dedinou... tie by si mala niekomu darovať. Niekomu, kto sa o ne postará v skutočnom svete. Pretože v tom digitálnom... v tom ich neuchráni žiadny plot.“

Mária sa pozrela von oknom na lesy, ktoré sa kúpali v rannom slnku. Uvedomila si, že hoci jej Jakub zachránil majetok, jej pocit bezpečia je navždy preč. Uvedomila si, že teraz nosí v peňaženke niečo, čo je mocnejšie než zbraň a nebezpečnejšie než jed. Malý kúsok plastu s čipom, ktorý o nej vie všetko a môže jej vziať všetko, ak ho niekto nesprávne osloví.

„Jakubko,“ zavolala naňho, keď už bol pri dverách. „Dá sa ten čip nejako... vypnúť? Navždy?“

Jakub sa zastavil. „Dá, babi. Ale potom pre tento štát prestaneš existovať. Nebudeš môcť ísť k lekárovi, nebudeš môcť vybrať dôchodok na pošte, nebudeš si môcť kúpiť ani lístok na vlak cez internet.“

Mária chvíľu premýšľala. „A vieš, čo je na tom najlepšie? Že v tom lese nad dedinou k lekárovi nepotrebujem. A lístok na vlak? Ja už nikam cestovať nechcem. Ja chcem byť len tu. Bez toho tieňa, čo mi behá po občianskom.“

Jakub prikývol, podišiel k nej a jemne jej vybral preukaz z ruky. „Niekedy je návrat do tmy jediný spôsob, ako skutočne vidieť svetlo, babi.“

Keď Jakub odchádzal, v malej piecke v kuchyni ho-
rel malý kúsok modrého plastu. Dym z neho bol čierny
a smrdel po spálenej chémii, ale Mária sa prvýkrát po
týždni zhlboka nadýchla. V Heľpe bolo zrazu o jedné-
ho digitálneho občana menej, ale o jedného slobodného
človeka viac.

Aspoň si to myslela. Čip zhorel, no jej meno žilo ďa-
lej – v databázach poisťovne, banky, katastra, mobilného
operátora. Roky nákupov, diagnóz a pohybov sa nedali
hodiť do pece. Tieň, ktorý Mária vrhala do sietí, tam zo-
stal aj potom, čo ona sama z nich odišla. Sloboda v Heľpe
siahala presne po hranicu údolia.

O tri dni neskôr v luxusnom hoteli v Tatranskej Lom-
nici vtrhla zásahová jednotka do apartmánu 304. Našli
tam dvoch mladých mužov, kopu notebookov a stovky
prázdnych kartičiek, ktoré vyzerali ako občianske pre-
ukazy. Keď sa ich vyšetrovateľ pýtal, ako ich našli, jeden
z policajtov len pokrčil plecami.

„Systém nás sem poslal. Vraj nejaká babička z Heľpy
hackla ministerstvo vnútra, aby nám ukázala, kde býva-
te.“

Muži sa na seba neveriacky pozreli. Nevedeli, že
v digitálnom svete môže byť niekedy najväčšou zbraňou
niekto, kto sa rozhodne v ňom už viac nehrať.

Uniknuté svedomie

Redakcia košického denníka *Východný hlas* sídlila v budove, ktorá si pamätala ešte zlaté časy socializmu, čo bolo v ostrom kontraste s modernými sklenenými vežami IT firiem, ktoré vyrástli na okraji mesta. Jana sedela za svojím stolom, obklopená stohmi papiera, ktoré vyzerali ako malé mrakodrapy v kancelárskom chaose.

Jana mala tridsať, tri ceny za investigatívu a chronic-kú nespavosť. Jej svet sa zmenil včera o 23:14, keď jej na šifrovanú aplikáciu Signal prišla správa od neznámeho odosielateľa s prezývkou *Archivár*. Obsahovala len jeden odkaz na stiahnutie 40-gigabajtového archívu s názvom *Svedomie_SK.zip*.

Teraz, o dvanásť hodín neskôr, Jana hľadala na roz-balené súbory. Neboli to len tabuľky. Boli to osudy.

„Jani, šéf ťa volá. Zase rieši ten článok o cyklotra-sách,“ vyrušil ju kolega Robo, ktorý práve prechádzal okolo s kávou v ruke.

„Povedz mu, že prídem o desať minút. Mám niečo... dôležitejšie,“ odsekla Jana bez toho, aby odtrhla zrak od monitora.

Archív obsahoval databázu, ktorú niekto vytvoril spojením dát z viacerých zdrojov: najväčšej súkromnej zdravotnej poisťovne, dvoch bánk a vernostného prog-ramu populárnej siete supermarketov. Ale to nebolo všetko. Najdesivejšia bola vrstva nad týmito dátami –

vrstva s názvom *Sentiment & Vulnerability Index*.

Jana náhodne klikla na jedno meno. *Milan K., 44 rokov, Košice – Sever*. Zoznam chorôb: depresia, liečba vysokého krvného tlaku. Finančná situácia: tri nesplatené rýchle pôžičky. Nákupné správanie: zvýšený nákup alkoholu v posledných šiestich mesiacoch. *Predikcia*: Vysoká náchylnosť na populistické správy o „zlej ekonomickej situácii“. Odporúčaný typ reklamy: strach z migrantov a strata sociálnych istôt.

Jana cítila, ako sa jej v žalúdku obracia obed. Toto nebol marketing. Toto bolo digitálne voodoo. Nieкто na Slovensku vlastnil nástroj, ktorým dokázal presne určiť, na čo ktorý občan počuje, čoho sa bojí a ako ho prinútiť voliť konkrétnu stranu.

Prešla k ďalšiemu priečinku. Mal názov *Kampan_Regiony_Vychod*. Našla tam zoznam „mienkotvorných nepriateľov“. Pri každom mene bol vypracovaný plán diskreditácie. Keď uvidela svoje vlastné meno, zamrazilo ju.

Jana R. – novinárka. Slabé miesta: brat liečený zo závislosti, nedoriešené dedičské konanie po otcovi. Plán: V prípade útoku na klientske záujmy vypustiť cez sieť anonymných portálov informácie o bratovej recidíve. Vytvoriť dojem, že novinárka je financovaná zahraničnou nadáciou.

„Panebože,“ zašepkala.

„Jana, toto nemôžeme zverejniť,“ povedal šéfredak-

tor Kováč o hodinu neskôr vo svojej presklenej kancelárii. Bol to muž, ktorý kedysi písal odvážne reportáže, ale roky v manažmente mu obrúsili hrany. „Máš tie dáta nelegálne. Je to porušenie všetkého možného. A okrem toho, ak je pravda, že v tom ide *táto* finančná skupina, tak nás zajtra zavrú.“

„Dáta sú pravdivé, šéfe! Overila som si desať mien zo zoznamu. Všetko sedí – diagnózy, dlhy, aj to, čo nakupujú. Nieкто nás tu profiluje ako dobytok!“

„Jana, upokoj sa. Premyslíme si to. Daj mi ten disk, ja sa oň postarám a poradím sa s právnikmi.“

Jana sa mu pozrela do očí. Videla v nich niečo, čo tam predtým nebolo. Nebol to strach o redakciu. Bol to strach o seba. Kováč sa nepozeral na ňu, ale na jej tašku, v ktorej mala notebook.

„Viete čo, šéfe? Máte pravdu. Musíme to právne ošetriť. Ja... ja na tom ešte zapracujem doma,“ povedala Jana a pomaly cúvala z dverí.

„Jana, ten disk mi tu nechaj. Je to majetok redakcie, ak si ho sťahovala v práci.“

„Stiahla som ho na súkromný cloud, nie na redakčný server,“ zaklamala Jana, hoci jej srdce búšilo tak silno, že ho musel počuť. „Dovidenia.“

Vybehla z kancelárie, schmatla tašku a bez slova prešla okolo Roba. Keď vyšla na Hlavnú ulicu, mala pocit, že na ňu hľadia všetky kamery v meste. Košice, ktoré tak milovala, sa zrazu zmenili na labyrint plný očí.

Jana nešla domov. Vedela, že ak je zoznam pravdivý, jej domov je prvé miesto, kde ju budú hľadať. Zamierila do malej kaviarne v bočnej uličke pri košickej synagóge. Bola tam silná verejná Wi-Fi, ktorú používali študenti.

Sadla si do najtmavšieho kúta a otvorila notebook. Musela to urobiť hneď. Keby to zverejnila len ako článok, zmetú to zo stola ako „hoax“. Musela tie dáta anonymizovať a zavesiť na verejný server, aby si ich mohol pozrieť každý a nájsť tam svoje vlastné demaskované súkromie.

Lenže v polovici nahrávania sa jej na obrazovke objavila správa. Nebol to Archivár.

„Jana, vidíme ťa. Kaviareň Blue Note, zadný stôl. Ak to odošleš, tvoj brat bude mať zajtra v cele nehodu. Máš päť minút na to, aby si zavrela laptop a vyšla von.“

Jana stuhla. Pozrela sa okolo seba. V kaviarni boli len dvaja študenti a starší pár. Nikto nevyzeral ako tajný agent. Potom si všimla malú kameru v rohu miestnosti. Nebola to kamera kaviarne. Bola nová, s lesklou šošovkou a logom mestskej polície.

Digitálny tieň ju dobehol skôr, než si myslela. Sledovali jej pohyb cez signál jej telefónu a mestský kamerový systém. Rozpoznávanie tvárí v reálnom čase.

Jana sa pozrela na lištu nahrávania. 68 %.

Vytiahla telefón a vytočila bratovo číslo. Nedvíhal. Skúsila to znova. Nič. Vedela, že brat je v centre pre

liečbu závislostí v neďalekom mestečku. Bol v bezpečí... alebo si to len myslela?

Jej prsty sa vznášali nad klávesnicou. Ak nahrávanie zastaví, dáta zmiznú a ona možno zachráni brata. Ale tie milióny ľudí na zozname budú naďalej manipulovaní, sledovaní a predávaní ako tovar.

75 %.

K dverám kaviarne podišli dvaja muži v civilných bundách. Pôsobili nenápadne, až kým sa nerozostúpili a jeden z nich si nesiahol pod bundu.

Jana sa zhlboka nadýchla. Vybavila si otca, ktorý ju učil, že pravda nie je niečo, čo človek vlastní, ale niečo, čo musí slúžiť všetkým. Vybavila si brata, ktorý jej pred mesiacom povedal: „Jani, som na teba hrdý, že sa nenecháš kúpiť.“

85 %.

Muži vošli dnu. Jeden z nich zamieril k pultu, druhý priamo k nej.

„Pani redaktorka, poďte s nami. V pokoji,“ povedal ten druhý, keď k nej podišiel. Mal studené, bezfarebné oči.

„Ešte moment,“ povedala Jana a usmiala sa. „Len dopisujem záver.“

95 %... 98 %... 100 %.

Nahrávanie dokončené. Dáta roz distribuované na 12 zrkadlových serverov.

Jana zaklapla notebook a podala mu ho. „Nech sa páči. Ale obávam sa, že ste prišli neskoro. Už je to na inter-

nete. A viete, čo je na internete skvelé? Že odtiaľ sa veci nedajú vymazať tak ľahko ako ľudské svedomie.“

Muž jej vytrhol notebook z ruky, ale bolo mu jasné, že prehral. V kaviarni sa ozvalo pípnutie na mobiloch ostatných hostí. Študent pri vedľajšom stole sa zamračil a pozrel na svoj displej.

„Hej, pozrite na toto,“ povedal svojmu kamarátovi. „Niektó zavesil na net databázu... Ježiši, veď som tu aj ja! Aj s tým, že som bol včera na psychiatrii!“

V kaviarni nastal šum. Muži v civilných bundách znervózneli. Jana vedela, že ju aj tak vezmú. Vedela, že ju čakajú výsluchy, súdy a možno aj niečo horšie. Ale keď ju viedli k autu cez košickú Hlavnú ulicu, videla, ako sa ľudia zastavujú a pozerajú do svojich telefónov. Videla ten výraz šoku, hnevu a precitnutia.

Digitálny tieň bol odhalený. A hoci Jana nevedela, čo bude s ňou alebo s jej bratom, vedela, že Košice dnes večer zaspia inak. Už nie ako súbor dát v nejakej tabuľke, ale ako mesto ľudí, ktorí sa práve dozvedeli, že ich svedomie bolo na predaj – a že s tým konečne môžu niečo urobiť.

Keď ju posadili do auta, Jana sa pozrela na monitor palubného počítača. Sledoval ju, mapoval trasu. Pravda bola vonku, to áno. Lenže rovnaká sieť, ktorá ju práve viezla na výsluch, si už niekde inde otvárala zložku jej brata. Dáta sa dali skopírovať na dvanásť serverov za sekundu; človeka, ktorého mala rada, kryla len jedna cela a jeden telefón, čo nedvíhal. Jana zavrela oči a po pr-

vý raz za dvanásť hodín nevedela, či to, čo urobila, bolo správne.

Signál z Lazov

Štiavnické vrchy sú miestom, kde sa čas správa inak. Medzi strmými kopcami a hlbokými tajchami sa stále dajú nájsť usadlosti, kde jediným signálom civilizácie je dym z komína a ranné zvonenie kostola v údolí. Michal si toto miesto vybral práve preto. Po pätnástich rokoch v Sekcii technického zabezpečenia SIS vedel o sledovaní viac, než by zdravý človek mal vedieť.

Jeho dom na lazoch bol starý kamenný dom, ktorý zrekonštruoval tak, aby bol energeticky sebestačný a hlavne – digitálne neviditeľný. Žiadna Wi-Fi, žiadny smartfón, len staré rádio na krátke vlny a satelitný telefón pre prípad núdze, ukrytý v olovenej schránke.

Nebol tu celkom sám. Na susednom laze, za bučinou, bývali Kohútovci – mladý včelár Tomáš so ženou a päťročnou Ninkou, ktorá k Michalovi chodievala po med a hovorila mu „dedo z hory“, hoci nijaký dedo nebol. Práve pre ňu a pre ten pokoj údolia sem Michal prišiel. Vedel, čoho je štát a jeho dodávateľia schopní, a chcel, aby aspoň jedno dieťa vyrástlo mimo dosahu ich očí.

Pokoj trval tri roky. Až do minulého utorka.

Michal sedel na priedomí a čistil si hubársky nôž, keď začul ten zvuk. Nebol to hmyz. Bol to vysoký, sotva počuteľný bzukot, ktorý sa ozýval pravidelne každých desať minút. Vstal, vzal si ďalekohľad a pozrel sa smerom k hrebeňu.

Uvidel ho. Malý, strieborný disk, ktorý sa vznášal nad korunami stromov. Nebol to bežný komerčný dron. Pohyboval sa príliš hladko, príliš ticho. A čo bolo najdivnejšie, zdalo sa, že sa nezameriava na les, ale na jeho dom.

„Ekologický monitoring,“ zamrmal si Michal. Tak znela oficiálna správa v miestnych novinách. Štát spustil projekt na ochranu lesov pred nelegálnym výrubom pomocou flotily autonómnych dronov.

Lenže Michal vedel, že drony na monitoring lesov nepotrebujú LiDAR s takým vysokým rozlíšením, aby dokázali zmapovať tepelnú stopu myši pod zemou. A nepotrebujú ani senzory na zachytávanie rádiových vĺn v pásmach, ktoré používajú tajné služby.

V noci sa bzukot vrátil. Michal nezažal svetlo. Sedel v tme so zapnutým ručným frekvenčným skenerom. Ručička prístroja divoko poskakovala.

„Skenujú steny,“ pochopil Michal. „Hľadajú kovové konštrukcie, elektroniku, dutiny.“

Niekoľko v Bratislave, alebo možno ešte ďalej, sa rozhodol, že Lazov sa už súkromie netýka. Drony boli len špičkou ľadovca. Pod rúškom ochrany prírody sa nad celým Slovenskom budovala sieť totálneho videnia. Systém, ktorý nepotreboval kamery na uliciach, pretože videl cez strechy domov priamo do obývačiek.

Michal vedel, že ak zostane pasívny, čoskoro mu zaklopú na dvere. LiDAR-om zistia, že jeho dom má v podzemí betónový bunker, ktorý v oficiálnych plánoch neexistuje. A to vyvolá otázky.

Rozhodol sa konať. Zo starej truhlice v pivnici vytiahol zariadenie, ktoré si „vypožičal“ pri odchode zo služby. EMP generátor s krátkym dosahom, upravený na frekvenciu bežných telekomunikačných modulov.

Vyšiel von do chladnej noci. Dron bol priamo nad ním, nehybný ako hviezda. Michal namieril prístroj hore a stlačil spúšť. Nevidel žiadny záblesk, nepočul žiadny výbuch. Impulz nezhodil dron z neba – len na okamih uspal jeho navigáciu a rádiové spojenie s riadiacou stanicou. Bzukot vrtúľ zakolísal, disk stratil orientáciu, chvíľu sa knísal ako opitý a potom sa v pomalejšpirále zniesol na núdzové pristátie do hustého smrekového porastu o pár sto metrov ďalej. Bez spojenia s centrálou bol slepý a nemý.

Michal dron našiel o pol hodiny neskôr. Nebol poškodený, pád stlmili vetvy. Keď ho otočil, uvidel na spodnej strane logo, ktoré mu vyrazilo dych. Nebolo tam logo Ministerstva životného prostredia. Bol tam malý, takmer neviditeľný znak: *Aethelgard Systems*.

„Súkromný kontrakt,“ zašepkal. „Predali to súkromnej firme.“

To bolo ešte horšie. Štát aspoň formálne podliehal zákonom. Súkromná firma vlastniaca dáta o každom štvorcovom centimetri územia a každom človeku v budovách bola nekontrolovateľná sila. Aethelgard bola firma, o ktorej sa šepkalo, že obchoduje s „prediktívnou bezpečnosťou“ – predpovedajú, kde vznikne nepokoj, skôr než ľudia vôbec vyjdú do ulíc.

Michal dron rozobral. Vnútri našiel niečo, čo tam nemalo byť – lokálne úložisko s označením *Edge Cache Node 04*. Pochopil to hneď: drony nevisia na sieti nepretržite. Kým nemajú spojenie s centrálou, ukladajú si naskenované dáta lokálne a nahrajú ich, až keď preletia nad vysielacom. V tejto pamäti bolo všetko, čo dron nad Lazmi za posledné dni videl – a kúsok mapy, ktorá k nemu viedla naspäť do centrály.

Pripojil sa naň cez svoj izolovaný notebook. Obrazovka ožila. Michal uvidel mapu okolia, ale nebola to mapa, akú poznal. Bola to trojrozmerná, priehľadná simulácia. Videl domy svojich susedov – vnútri videl postavy ľudí, svietiacich ako tepelné príznaky. Videl, kto spí, kto sa hýbe, kto práve pozerá televíziu. Na susednom laze rozoznal tri postavy: Tomáša, jeho ženu a medzi nimi malú, schúlenú škvrnu. Ninka. Systém ju mal zaznamenanú, zmeranú a uloženú skôr, než sa naučila písať vlastné meno. To bolo na tom to najhoršie – že do jeho útočiska pre to dieťa dosiahli ešte prv, než tušil, že po ňom idú.

A potom uvidel svoj dom. V podzemí svietila modrá

bodka. *Target Alpha. Priority High.*

Drony neboli na Lazoch kvôli lesu. Boli tam kvôli nemu. Nieкто v Aethelgarde zistil, že v horách žije človek, ktorý vie príliš veľa o ich technológiách, a chceli vedieť, čo tam robí.

Zrazu sa na obrazovke notebooku objavilo okno chatu.

„Pekný pokus s tým EMP, Michal. Ale tento model má záložnú optickú linku. Už o tebe vieme.“

Michalovi prebehol mráz po chrbte. Pozrel sa von oknom. Nad hrebeňom sa objavilo ďalších päť svetiel. Tentoraz neboli tiché. Ich motory revali v nočnom tichu ako nahnevané sršne.

„Tak podťe,“ povedal Michal a aktivoval v dome systém, ktorý pripravoval roky.

Lazov sa v tú noc nedotklo len svetlo dronov. Dotkla sa ich vojna, o ktorej nikto v údolí netušil. Michal nemal ako odvysielat' gigabajty naskenovaných dát cez staré rádio – a ani to nepotreboval. Cez satelitný telefón z olovenej schránky odoslal jediný krátky príkaz na server, ktorý roky mlčky čakal v zahraničí. Bola to poistka mŕtveho muža: ak sa Michal do rána neozve, server rozošle vopred pripravený balík dvom novinárom a na tri zrkadlové úložiská. Teraz mu stačilo prekopírovať obsah edge uzla do toho balíka a spustiť odpočítavanie.

Keď prvé drony narazili do stien jeho domu a odpálili omračujúce granáty, poistka už bežala a zastaviť sa nedala inak, než keby Michal prežil a sám ju odvolal. To

sa nechystal urobiť.

Michala našli v bezvedomí a odviezli, kým sa prebral. Do rána sa neozval – a tak sa poisťka spustila presne tak, ako mala. O týždeň neskôr sa v medzinárodnej tlači objavili správy o „škandále digitálneho voyeurizmu v srdci Európy“, doložené obsahom jedného edge uzla z hôr nad Štiavnicou.

Projekt monitoringu lesov bol okamžite pozastavený. Oficiálne miesta tvrdili, že išlo o „zlyhanie subdodávateľa“. Ale ľudia na Lazoch odvtedy pozerajú na oblohu inak. Keď začujú vysoký bzukot, už si nemyslia, že je to hmyz. Vedia, že niekto tam hore sa pozerá. A vedia, že niekde v tých horách stále žije človek, ktorý ich naučil, ako sa pred týmto pohľadom brániť.

Michal zmizol. Niektorí hovoria, že odišiel ešte hlbšie do hôr. Iní tvrdia, že teraz on sleduje tých, ktorí kedysi sledovali jeho. Jedno je však isté – signál z Lazov stále znie, ak viete, na akej frekvencii máte počúvať.

Algoritmus lojality

Košice IT Valley bolo sklenené a oceľové srdce východného Slovenska. Tisíce mladých ľudí v otvorených kanceláriách, nekonečné zásoby kávy a pocit, že sa tu tvorí budúcnosť. Marek bol jedným z nich. Ako senior vývojár v spoločnosti *GlobalCore Solutions* zarábala trikrát viac než jeho otec v oceliarnach, splácal hypotéku na dvojizbák na sídlisku Terasa a veril, že kód dokáže vyriešiť akýkoľvek problém.

Až kým nedostal za úlohu implementovať modul „Ethos“.

„Marek, je to o efektívite,“ vysvetľoval mu jeho manažér, človek, ktorý nosil tenisky k obleku a každú vetu začínal slovom „vlastne“. „Ethos nebude nikoho špehovať. Len bude v reálnom čase analyzovať interakcie v tímoch. Cez webkamery, cez Slack, cez tón hlasu v hovoroch. Aby sme vedeli, kto je vyhorený a komu treba pomôcť.“

Marek sa pozrel na dokumentáciu. Modul využíval neurónové siete na analýzu mikrovýrazov tváre. Každé nadvihnutie obočia, každé stisnutie pier počas ranného „stand-upu“ sa menilo na dáta.

„Pomôcť?“ spýtal sa Marek. „Alebo vytriediť?“

„Vlastne... optimalizovať,“ usmial sa manažér.

Marek pracoval na kóde tri mesiace. Čím hlbšie

sa dostával do logiky algoritmu, tým viac mu bolo nevoľno. Ethos nehľadal len vyhorenie. Hľadal „disidenciu“.

Algoritmus bol nastavený tak, aby identifikoval ľudí, ktorí mali tendenciu klásť príliš veľa otázok. Ľudí, ktorí prejavovali empatiu k prepusteným kolegom. Ľudí, ktorých výraz tváre pri zmienke o nových firemných hodnotách nebol dostatočne nadšený.

„Marek, pozri sa na toto,“ pošepkal mu v jeden večer kolega Tomáš, ktorý mal na starosti integračné testy. „Skúsil som do testovacieho prostredia nahráť dáta z minulého týždňa. Pozri, koho algoritmus označil červenou.“

Na obrazovke svietil zoznam siedmich mien. Všetci boli členmi neformálnej skupiny, ktorá sa pred mesiacom sťažovala na nútené nadčasy.

„To nie je všetko,“ pokračoval Tomáš a hlas sa mu chvel. „Ethos je prepojený na externé databázy. Sleduje ich profily na LinkedIn, Facebooku, dokonca aj to, čo píšú v diskusiách na spravodajských portáloch pod pseudonymami. Porovnáva štýl písania – syntax, interpunkciu, slovnú zásobu. Je to digitálny odtlačok prsta.“

Marekovi vyschlo v ústach. „Chceš povedať, že firma vie, kto píše tie nahnevané príspevky o korporátnom otroctve?“

„Presne tak. A zajtra majú dostať výpoveď. Oficiálny dôvod: reštrukturalizácia a nízky index výkonnosti generovaný Ethosom. Proti tomu sa neodvoláš. Je to ma-

tematika.“

Na druhý deň ráno prišiel Marek do práce skôr než zvyčajne. Nešiel po kávu. Sadol si do boxu a čakal, či mal Tomáš pravdu.

Mal.

O deviatej sa pri presklenej zasadačke zastavili dvaja ľudia z personálneho a manažér v teniskách. Zavolali dnu Dávida – chalana z vedľajšieho radu, s ktorým Marek tri roky chodil na obed, ktorý mu na Slacku posielal odkazy na koncerty a raz mu požičal auto, keď sa Marekovi pokazilo pred víkendom. Dávid bol jedným z tých siedmich. Pred mesiacom ako prvý nahlas povedal, že tie nútené nadčasy sú za hranou.

Cez sklo nebolo počuť slová, len ich vidieť. Manažér hovoril krátko. Dávid najprv nechápal, potom vstal, potom sa pokúšal niečo vysvetliť rukami. Personalistka mu položila na stôl papier. Na chodbe medzitým ktosi ticho deaktivoval jeho prístupovú kartu – Marek videl, ako sa na paneli pri dverách vedľa Dávidovho mena rozsvietila červená.

O desať minút Dávid vyšiel s kartónovou krabicou v náručí. Nikto nezdvihol hlavu od monitora. Ethos ho neoznačil za to, ako pracoval. Dávid bol dobrý. Označil ho za to, ako sa pri rannom stand-upe tváril, keď padlo slovné spojenie „firemné hodnoty“. Marek to vedel presne, lebo tú časť algoritmu sám spolupísal.

Nepovedal nič. Nevstal. Len sledoval, ako sa za Davidom zatvárajú sklenené dvere s tichým pneumatickým sykotom, a cítil, ako sa mu čosi v hrudi zavrelo rovnako.

Ten večer Marek zhasol, no zaspať sa nedalo. Predstavil si košické ulice plné ľudí, ktorí si myslia, že ich práca a súkromie sú dva oddelené svety. Nevedeli, že v sklenených vežiach na Moldavskej ceste beží algoritmus, ktorý ich životy redukuje na percentá lojality.

Vedel, že ak nič neurobí, zvyšných šesť príde na rad zajtra a ďalších sedem o mesiac. A potom, raz, príde rad aj naňho.

Vrátil sa do práce o druhej ráno. Budova bola takmer prázdna, len SBS-kár na recepcii kývol hlavou. Marek mal stále prístup k hlavnému repozitáru.

Nepokúsil sa systém zmazať. To by si hneď všimli. Urobil niečo oveľa zákernejšie.

Do jadra Ethosu vložil malú podmienku, takzvanú logickú bombu. Ak algoritmus narazil na osobu, ktorá mala stopercentne lojálny profil – taký ten dokonalý korporátny úsmev a nulovú kritiku – systém ju mal začať nenápadne penalizovať. Premenil „dokonalú lojalitu“ na „podozrivú absenciu autenticity“.

A potom urobil druhý krok. Do zoznamu sledovaných entít pridal mená všetkých členov predstavenstva a samotného CEO spoločnosti GlobalCore.

Ráno Marek sedel vo svojom boxe a sledoval, ako sa budova prebúdzala. O desiatej dopoludnia nastal rozruch. Manažéri pobehovali s tabletmi v rukách, tváre mali bledé.

Algoritmus Ethos práve vygeneroval report, podľa ktorého bol samotný generálny riaditeľ označený za „vysoké bezpečnostné riziko“ s tendenciou k nelojálnosti a sabotáži. Systém zablokoval jeho prístupové karty a zmrazil mu firemné účty.

„Čo sa to deje?“ kričal manažér v teniskách uprostred veľkopriestorovej kancelárie. „Marek! Ten systém sa zbláznil! Označuje vedenie za nepriateľov firmy!“

Marek sa pomaly otočil na stoličke. Pozrel sa manažérovi priamo do očí. Vedel, že kamera nad ním práve analyzuje jeho výraz.

„Algoritmus je neomylný, nie? Tak ste to hovorili. Možno len vedenie nie je také lojálne, ako si myslelo. Možno Ethos vidí veci, ktoré si my ostatní nechceme priznať.“

Marek vedel, že toto je jeho koniec v GlobalCore. Ale bolo mu to jedno. Kým IT oddelenie v centrále v USA prišlo na to, čo sa stalo, reporty Ethosu unikli na internet. Celý svet uvidel, ako košická pobočka špehuje svojich zamestnancov a ako sa tento systém nakoniec obrátil proti svojim tvorcom.

Keď Marek odchádzal z budovy so svojou krabicou vecí, cítil sa ľahší. Košice IT Valley za ním stále žiarilo, ale on vedel, že dnes do toho skleneného stroja vložil

piesok.

Algoritmus lojality bol mŕtvy. Aspoň nateraz. Lenže kým Marek prechádzal cez parkovisko, v datacentre za jeho chrbtom sa už spúšťala obnova zo zálohy spred jeho zásahu. Ethos sa mal vrátiť do troch dní, čistý, poučený a o niečo lepšie strážený pred vlastnými tvorcami. Jeho logická bomba nebola víťazstvo. Bola poznámka na okraji, ktorú si nabudúce prečítajú skôr, než ju stihne niekto zopakovať.

Bratislavský sociálny kredit

Elena stála pri lístkovom automate na zastávke na Trnavskom mýte a cítila, ako sa jej trasú ruky. Priložila svoju „Kartu Bratislavčana“ k terminálu. Na displeji sa namiesto zeleného potvrdenia objavil červený krížik a strohá správa:

*NEDOSTATOČNÉ SOCIÁLNE SKÓRE (B-SC).
NÁKUP CESTOVNÉHO LÍSTKA ZABLOKOVANÝ.
AKTUÁLNY STAV: 412 BODOV.*

„To nie je možné,“ šepľala Elena. „Veď ráno som mala 450.“

Elena bola slobodná matka, pracovala ako zdravotná sestra v Ružinovskej nemocnici. Jej život bol neustálym bojom s časom a rozpočtom. Projekt *Bratislava-SmartID*, oficiálne spustený pred polrokom ako pilotný program pre mestskú časť Nové Mesto, mal všetko zjednodušiť. Jedna karta na všetko – MHD, dane, škôlka, parkovanie, dokonca aj zľavy v obchodoch.

Lenže s kartou prišiel aj „Motivačný index“.

Za každú správnu vec ste dostali body. Triedite odpad? +5 bodov. Používate MHD namiesto auta? +10 bodov mesačne. Zaplatili ste dane v predstihu? +20 bodov. Ale fungovalo to aj opačne.

Meškanie so splátkou za mestský byt? -50 bodov. Pokuta za zlé parkovanie? -30 bodov. Prekročenie rýchlosti zachytené mestskou kamerou? -40 bodov.

A Elenin problém bol v tom, že bývala na okraji zóny,

kde sa systém testoval najprísnejšie.

„Pani Kováčová, mrzí ma to, ale vaše skóre kleslo pod kritickú hranicu 420,“ povedala úradníčka na miestnom úrade, schovaná za hrubým plexisklom. „Váš syn Jakub nemôže byť prijatý do štátnej škôlky na Tehelnej ulici. Prednosť majú deti rodičov s indexom A, teda nad 600 bodov.“

„Ale ja som tie body nestratila úmyselne!“ bránila sa Elena. „Moje auto je staré, dymí viac, než povolia tie nové mestské senzory. Každý deň, keď idem do práce, mi systém strhne dva body za ‚environmentálnu záťaž‘. A minulý mesiac som meškala s nájmom, pretože mi v nemocnici nevyplatili nadčasy!“

Úradníčka len pokrčila plecami. „Systém je nastavený automaticky. Je postavený na blockchaine, nedá sa doň manuálne zasahovať. Je to spravodlivé – odmeňuje tých, ktorí prispievajú k lepšej Bratislave.“

„Spravodlivé?“ vyhrkla Elena. „Tí, čo majú peniaze na nové Tesly a bývajú v predražených bytoch s inteligentným triedením odpadu, majú body zadarmo! My ostatní len klesáme hlbšie do červených čísel!“

„Vaše emócie systému nepomôžu, pani Kováčová. Odporúčam vám dobrovoľnícku činnosť. Sobotné upratovanie Kuchajdy je za 15 bodov. Ak pôjdete trikrát za sebou, možno sa dostanete na hranicu, kedy vám systém povolí aspoň nákup zľavnených potravín.“

Elena vyšla von, do horúceho bratislavského popoludnia. Cítila sa ako väzeň vo vlastnom meste. Digitálny tieň jej indexu ju sledoval na každom kroku. Keď vošla do samoobsluhy, terminál pri vchode pípol a na obrazovke nad regálom s akciovým tovarom sa objavil nápis: *VÍTAME VÁS, OBČAN S INDEXOM B. DNES PRE VÁS PLATIA ŠTANDARDNÉ CENY. ZĽAVY SÚ VYHRADENÉ PRE INDEX A.*

Bola to tichá segregácia. Nikto nikoho nezatváral, nikto nikoho nebil. Len vás systém pomaly vytláčal na okraj, až kým ste sa nestali neviditeľnými.

A nedalo sa to nechať za dverami bytu. V Ružinovskej nemocnici si sestry po novom odbíjali príchod tou istou Kartou Bratislavčana a systém k nej priradil aj „index spoľahlivosti zamestnanca“. Keď v pondelok visel na nástenke nový rozpis služieb, kolegyňa Danko odťahla Elenu nabok.

„To nie je náhoda, Elena,“ povedala potichu, aby ju nepočula staničná. „Rozpisuje to nejaký modul. Kto má nižší index, dostane horšie služby. Vraj optimalizácia podľa rizika absencie. Ty voziš staré auto a raz si meškala s nájomom – tak si pre systém riziko.“

Elena si sadla do sesterne a pozrela sa na svoje ruky. Osemnásť rokov pichala infúzie, držala za ruku ľudí v ich posledných hodinách, chodila do roboty aj s horúčkou, lebo nemal kto ju zastúpiť. A teraz jej ten istý

systém, ktorému slúžila, počítal, nakoľko je ešte spoľahlivá. Nočné a víkendové služby znamenali menej času na Jakuba. Menej času na Jakuba znamenalo drahšiu opatrovateľku. Drahšia opatrovateľka znamenala ďalšie meškanie s nájmom. A ďalšie meškanie znamenalo nižší index. Slučka sa utiahla o ďalší závit, presne podľa výpočtu, ktorý si ju ani raz nevypočul.

Večer, keď Jakub zaspal, Elena si sadla k počítaču. Našla diskusné fórum, o ktorom jej hovorila kolegyňa z patológie. Volalo sa *Shadow_BA*.

Bolo plné ľudí ako ona. Ľudí, ktorých systém vyvrhol. „Mám 350 bodov, lebo môj sused nahlásil, že v noci hrám nahlas na gitare. Senzory hluku to potvrdili, hoci som len pozeral telku so slúchadlami,“ písal jeden používateľ. „Moje skóre kleslo, lebo chodím nakupovať do lacného obchodu mimo mojej štvrte. Systém to vyhodnotil ako ‚nedostatok lokálnej lojality‘,“ písal druhý.

Elena sa spojila s adminom fóra, ktorý si hovoril *Ružinovský duch*.

„Existuje cesta von?“ napísala mu.

„Zvonku nie,“ prišla odpoveď. „Ale môžeme systém zahltiť. Systém SmartID je postavený na predpoklade, že ľudia sú predvídateľní. Ak začneme robiť veci, ktoré nedávajú zmysel, algoritmus sa zrúti.“

„Čo mám urobiť?“

„Zajtra o deviatej ráno. Všetci s indexom B a C. Chodíte na Námestie slobody. Ale nerobte nič nelegálne. Len tam buďte. A vymeňte si karty. Len si ich na chvíľu po-

žičajte.“

V sobotu ráno bolo na Námestí slobody neobvykle plno. Stovky ľudí, matky s kočikmi, dôchodcovia, mladí v obnosenom oblečení. Všetci mali v rukách svoje modré Karty Bratislavčana.

Elena stretla staršieho pána. Bez slova si vymenili karty. On jej dal svoju s indexom 320, ona jemu svoju so 412. A potom to urobili stovky ďalších.

Nešlo o to, že by výmena kariet sama zrútila systém – skóre bolo viazané na identitu, nie na kúsok plastu. Šlo o niečo horšie pre algoritmus: každá karta zrazu hlási la správanie, ktoré k jej majiteľovi nesadlo. Vzorný občan s indexom A sa „ocitol“ v štvrti, kam nikdy nechodil. Dôchodkyňa s indexom C zaplatila za tri obedy naraz na opačných koncoch mesta. Tisíce takých rozporov v priebehu minút prekročili prah, pri ktorom systém prestával veriť vlastným dátam.

O pár minút neskôr sa nad mestom rozoznali sirény. Bezpečnostný protokol vyhodnotil hromadnú nezrovnalosť ako útok na integritu databázy a spustil núdzové uzamknutie systému. Mestské kamery sa zmätene otáčali. Inteligentné lampy začali blikať. Systém sa pokúšal prepočítať skóre, ale rovnica mala príliš veľa neznámych.

„Pozrite!“ zakričal niekto.

Na veľkoplošnej obrazovke nad námestím, kde zvyčajne svietili tipy na ekologický život, naskočila systémová chyba. *CRITICAL FAILURE. INTEGRITY COMPROMISED. RESETTNG DATABASE...*

V tú chvíľu Elena pocítila zvláštnu radosť. Systém, ktorý ich rozdeľoval, sa zrútil pod ťarchou ich solidarity. Na jednu hodinu boli v Bratislave všetci opäť len ľuďmi, nie číslami v indexe.

Pilotný projekt *Bratislava-SmartID* bol o týždeň neskôr „dočasne pozastavený z technických príčin“. Oficiálna správa hovorila o kybernetickom útoku, ale Elena vedela pravdu. Bol to útok ľudskosti na chladnú logiku dozoru.

Jakuba počas tých troch dní výpadku prijali do škôlky po starom – cez papier, pero a rozhovor s matkou. Keď sa systém o týždeň prebral, jeho miesto tam už bolo, priveľmi malé na to, aby ho niekomu chcelo brať späť.

Elena vedela, že to bolo všetko. Jedno dieťa v škôlke, jedna hodina, keď boli v meste zase len ľudia. Skóre nabehlo nanovo, prísnejšie, poučené z anomálie – a jej index sa vrátil do červených čísel skôr, než stihla poriadne vydýchnuť. Digitálny tieň sa nedal prehovoriť, iba na chvíľu zmiastť. A predsa, keď ráno prechádzala popod kameru nad vchodom do nemocnice, po prvý raz sa jej nezovrel žalúdok. Kamera ju videla, počítala, zaraďovala. Elena nezrýchlila krok – a ten jediný pokoj jej systém nemal ako strhnúť z indexu.

Tieňový archív

Pod hradným kopcom, v starom protiatómovom kryte zo sedemdesiatych rokov, sa hluk mesta strácal už za prvými pancierovými dverami. O dve poschodia nižšie, kde vzduch chladili tie isté ventilátory ako pred polstoročím, sedela Viera Hlaváčová pred terminálom, ktorý nemal na sebe značku výrobcu.

Na krku jej visela karta s nápisom *Externý audit – prístup D*. Viera bola audítorka pre správu osobných údajov; firmy si ju najímali, keď potrebovali papier s pečiatkou, že ich systém spĺňa zákon. Za pätnásť rokov videla veľa serverovní. Do tejto ju nikto nepriviedol náhodou – do tejto ju pozvali.

„Voláme to Archív,“ povedal muž vedľa nej. Viktor Szabó, riaditeľ prevádzky, mal oblek bez jediného záhybu a hlas hladký ako sklo. „Vy máte overiť jedinú vec. Že keď občan požiada o svoje údaje, systém mu ich vydá. Právo na prístup. Nič viac, nič menej. Podpíšete, že to funguje, a rozídeme sa ako profesionáli.“

Viera si sadla k terminálu. Steny sály boli pokryté tisíckami blikajúcich diód, servery hučali v tom nekonečnom, ľahostajnom rytme, ktorý poznala z desiatok datacentier. Otvorila si prístup, ktorý jej prideliť, a začala robiť to, za čo jej platili – čítať dokumentáciu modelu.

Po hodine jej stislo hrdlo.

Archív nebol databáza mien a adries. Bol to živý, každú sekundu prepočítavaný model celej slovenskej

populácie. Každý občan v ňom mal svoju digitálnu dvojíčku, spletenú z toho, čo o ňom vedeli iní: z evidencie dokladov, zo záznamov poisťovní, z pohybu kariet v doprave, z kamier, z toho, čo si kúpil a kedy. Archív nepredpovedal len to, čo si človek objedná. Predpovedal, kedy ochorie. Kedy stratí prácu. Kedy sa rozvedie. A – to bola tá kolónka, pri ktorej Viera naskočila husia koža – kedy sa rozhodne ísť protestovať.

Otvorila si zoznam prístupov k modelu. Neboli to slovenské úrady. Boli to investičné skupiny. Londýn, Singapur, dve adresy, ktoré nemali meno, len číslo. Niekoľko si kupoval prístup k simulácii životov piatich miliónov ľudí, aby vedel, ako sa zachovajú skôr než oni sami.

Prstom prešla po vyhľadávacom poli. Napísala vlastné rodné číslo.

Model ju poznal lepšie ako jej lekár. Vedel o zápale, ktorý ešte necítila. Odhadoval, koľko rokov jej ostáva, s presnosťou, ktorú nechcela vidieť. A o riadok nižšie svietilo meno jej dcéry Kristíny, devätnásťročnej, označenej príznakom „zvýšená pravdepodobnosť občianskej neposlušnosti“ – lebo dvakrát stála na námestí s transparentom za klímu.

„Toto nie je prístup k údajom,“ povedala ticho. „Toto je zbraň.“

Szabó sa ani nepohol. „Archív nič nevymýšľa, pani Hlaváčová. Iba číta, čo ľudia sami zadali. Nič nepredávam, čo by oni sami nerozdali.“

Viera vedela, prečo si vybrali práve ju. Nie preto,

že by bola najprísnejšia – preto, že mala povest' audítorky, ktorá napokon podpíše. Za pätnásť rokov sa naučila, kde sa dá privrieť oko, a oni to vedeli tiež. Papier s jej pečiatkou mal byť poistkou: keby raz niekto zaklopal, prevádzkovateľ vytiahne certifikát a povie, že nezávislý audit predsa všetko odobril. Ona. Bola posledný článok, ktorý mal celej veci dodať tvár zákona.

A presne to jej zrazu nedalo dýchať. Nešlo o cudzí systém, ktorý náhodou objavila. Šlo o systém, ktorý mala vlastnou rukou posvätiť.

Test, ktorý mala Viera vykonať, bol jednoduchý. Systém mal viesť občanovi na požiadanie poslať jeho vlastný profil – inak by neprešiel ani papierovo. Protokol sa volal `MIRROR_TO_SUBJECT`: vyber vzorku, pošli každému z nej odkaz na jeho vlastnú dvojicu, over, že odkaz sedí. Szabó jej schválil vzorku päťsto ľudí. Bezpečná vzorka. Ovládateľná.

Viera dlho hľadala na pole, kde sa zadával rozsah vzorky. Vedela presne, čo robí. Nebol to hack – bola to tá istá funkcia, ktorú mala odskúšať, len s iným číslom v kolónke. Namiesto päťsto tam napísala rozsah, ktorý pokrýval celú populačnú tabuľku.

„To by som nerobil,“ ozval sa Szabó. Nezvýšil hlas. „Systém nevypnete. Je prirastený k realite priveľmi hlboko – visia na ňom vlaky, bankomaty, nemocnice. Keby ste ho vytrhli, padne s ním pol krajiny. To viete.“

„Ja ho nechcem vypnúť,“ odvetila Viera. „Vypnúť sa nedá, máte pravdu. Ale nič nevypínam. Len robím presne to, čo ste odo mňa chceli. Posielam ľuďom ich údaje. Všetkým naraz.“

„Dajte mi ten prístup, pani Hlaváčová. Pre vás je najlepší ten najtichší koniec.“

Viera sa pozrela na meno svojej dcéry, ešte stále na obrazovke. Potom stlačila potvrdenie.

V tom momente po celom Slovensku pípli milióny telefónov. Každý dostal jednu správu – odkaz na svoju vlastnú digitálnu dvojčku. Nie tlačidlo, nie moc nad systémom. Len zrkadlo.

Ľudia v mestách aj v dedinách zrazu uvideli, čo o nich Archív vie. Svoje skóre, svoje odhady, záznam o každom kroku. Uvideli, kto ich sledoval a za koľko sa ich životy predali do Londýna a Singapuru. Vymazať to nemohli. Ale už nemohli predstierať, že to neexistuje.

Szabóovi zvibroval telefón vo vrecku ako v kľči. „Čo ste to urobili?“

„Dala som im zrkadlo,“ povedala Viera. „A viete, čo sa stane, keď sa päť miliónov ľudí naraz pozrie do zrkadla a uvidí tam niečo také odporné ako váš Archív? Prestanú sa báť. A začnú sa pýtať.“

Vonku, nad povrchom, sa v tú noc začali v oknách zapalovať svetlá. Ľudia vychádzali na balkóny, na ulice. Vznikal hluk, ktorý v predpovediach Archívu nemal miesto. Bol to zvuk mesta, ktoré sa pozrelo na seba.

Archív nezmizol tú noc. Nezmizol ani o týždeň. Servery pod hradným kopcom bežali ďalej – nedali sa vypnúť bez toho, aby s nimi nepadli vlaky a nemocnice, ktoré sa na ne medzitým naučili spoliehať. Zmenilo sa jediné: ľudia teraz vedeli, že tam sú.

Vyšetrovanie sa začalo a po pár mesiacoch utíchlo. Prevádzkovateľ sa premenoval, kontrakt prešiel na inú firmu s adresou v inej krajine, dáta ostali tam, kde boli. Zahraniční kupci si prístup po čase obnovili – model bol teraz len o niečo drahší, lebo „reputačne exponovaný“. Vieri odobrali audítorskú licenciu za „hrubé prekročenie rozsahu poverenia“. Súd sa ťahal. Kristínin príznak v Archíve nezhasol; pribudol k nemu nový, o matke.

Keď Viera dnes prechádza popod kameru na rohu, nepozerá sa na ňu so strachom ani so vzdorom. Pozerá sa na ňu ako na niečo, čo tam bude aj po nej. Vedieť, že vás vidia, nie je to isté ako byť voľný. Je len o čosi ťažšie klamať sám sebe.

V hĺbke pod hradným kopcom blikajú diódy ďalej. A na stene, hneď pri vchode, niekto sprejom napísal jednu vetu:

SME ĽUDIA, NIE DÁTA.

Servery pod ňou o tom viedli presný záznam. Vráta-ne toho, kto ju nasprejoval.